

A dark bird of prey, possibly a kestrel or hawk, is perched on a pine branch. The bird is facing left and looking slightly upwards. The background is a plain, overcast grey sky. The pine needles are dark and silhouetted against the sky.

Så här gör vi i
Sorsele
Ekokommun.

*Örnkoll på sortering
och sopor*

Sopor i Fjällvärlden – hur fungerar det i Sorsele kommun?

En solig dag i början av mars besöker vi Gunnar Brännström, chef för GVA. Han sammanfattar sitt uppdrag så här:

”Kommunens ansvar är att erbjuda ett fungerande system – sedan är det upp till individen att använda det”

Infart till ÅVC i Ammarnäs.

Vad ska vi göra med farligt avfall?

Det ska du lämna hos ÅVC (Återvinningscentralen) i Ammarnäs och i miljöboden i Kraddsele. Där finns plats för småbatterier, färgrester, lampor, lysrör och kemikalier. Bilbatterier och däck utan fälg ska lämnas hos den firma där du köpte det.

Miljöboden i Ammarnäs ÅVC

Vad gör vi med tidningar och förpackningar?

Förpackningsinsamlingen ligger vid skolan och bekostas genom avgifter på alla förpackningar. Den arrangeras av FTI - förpacknings och tidningsinsamlingen – och Ammarnäs Idrottsförening har skötseln. Där kan du lämna sorterade burkar, glas och plast också.

Förpackningsinsamling med utsikt.

Vad är grovsopor?

Det kan vara gamla madrasser och annat som är brännbart, byggavfall, järnskrot, faktiskt det mesta från ett hushåll. Sådant lämnar du vid ÅVC.

Återvinningscentral med utsikt.

*öppet varje tisdag kl 10.00 – 17.30
och 1:a söndagen i varje månad från maj
till september kl 15.00-17.00.*

Vad gör jag med en gammal skrotbil?

Den måste gå till en bilskrot. Vi har inget utrymme för sådant.

Är en toastol miljöfarlig?

I sig är den inte det, men du ska ändå inte gräva ned den.

En toastol är inte farligt avfall – det är restavfall i ÅVC.

Container för restavfall finns vid ÅVC.

Vad gör vi med matavfall?

Kompostering av matavfall sker hos dig själv. Fastighetsägare kan göra en egen kompost eller ta med sig till storkomposten i Sorsele.

Elskrot kan lämnas vid ÅVC

Var det något mera?

Jo, vi har en service att vi tar emot el- och elektronikavfall vid vår ÅVC. Där kan du lämna vitvaror och elektriska element som ska kasseras. Vi ser till att de går till återvinning.

Snart har vi sorterat bort allt som ska återvinnas – vad gör jag då med soppsåsen?

Då behöver du ett eget kärl som vi kan komma och tömma. Bor du inom sophämtningsområdet finns bra lösningar att ansluta sig till.

OBS! Inga sopkärl utan tunnor för returburkar till Ammarnäs IF.
OBS! Inga sopkärl - utan returkärl!

Fast boende har alltså ett system med kärll och hur fungerar det?

Inte bara kommunbor, utan också sommarstugeägare kan skaffa ett kärll. Det finns ett fritidshusabonnemang man kan lösa. Kärllen töms var annan vecka med sopbilen. Det går bra att teckna ett abonnemang på tel 0952-14061.

Systemet fungerar bra, det har vi sett bland annat genom Plockanalysen som genomfördes i fjol. Men vi har förstått att några vill ha en annan lösning. Det finns de som upplever att skötseln av ett kärll kan bli problem. Om de lämnar stugan och åker bort så står kärlet framme för väder och vind och snöar kanske över.

Snö – ett hinder för sopsystemet?

Om någon vill ta emot andras hushållsopor får den det då?

Det finns fastighetsägare som delar på ett kärll. För oss handlar det om skötsel och om abonnemang på kärlet.

Skötsel och abonnemang är ett måste för att systemet ska fungera.

Hur ska man göra så det fungerar?

Det går att tänka sig ett gemensamt kärll för flera fritidsfastigheter och om någon vill sköta ett sådant kärll så föreslår jag att den ringer mig. 0952-14071 är min telefon.

Vem finansierar systemet?

Sorsele Kommun står för sophanteringen och den är avgiftsfinansierad. Alla fastighetsägare betalar genom sin grundavgift till systemet med containers för grovsopor och ÅVC. Alla brukare betalar genom soptaxan.

Betalsäckar – skulle det fungera?

Vi tror att det skulle fungera. Men då behövs det att en entreprenör i t ex Ammarnäs tar på sig skötseln av en sådan lösning.

Hur är det med turister och övrigt friluftsliv då? Till exempel vandrare och fiskare?

För fiskare har vi sedan många år ett samarbete med Fiskevårdsområdet på rastplatserna vid älven och Tjulån. Vandrare behöver något liknande. Frågan måste lösas snart för att systemet ska fungera fullt ut.

Vad säger vi åt de gäster vi har idag?

Sortera vid FTI och ta kontakt med turistföretagen i byn för hanteringen av soppåsen – de kanske kan hjälpa till utan stora kostnader. Men vad ni än gör – släng inte soporna osorterade!

Varför ska vi inte lämna osorterat?

Gunnar Brännström citerar från avfallsveriges hemsida:
"Om varje hushåll i Sverige slänger en lågenergilampa om året i sin soppåse beräknas 19-34 kg kvicksilver att spridas till miljön via soppåsen. Detta kan jämföras med att en tesked kvicksilver kan förgifta en medelstor sjö."

Det räcker som motivering, säger han och vi avslutar samtalet som gett oss både tydliga anvisningar och något att fundera på.

Källsortering – Checklista

- **ÅVC - Farligt avfall ska till Återvinningen vid brandstationen**
- Dit hör kemikalier, färgrester, lysrör, glödlampor, batterier etc
- På ÅVC finns containers för metall, brännbara sopor, byggrester som trä, restavfall som toastolar och en hörna för vitvaror som kylskåp. (Detta är en service från kommunen för det är egentligen ett producentansvar med all el-skrot)
- INTE till ÅVC: bildäck, motorer, bilbatterier och annat som ska tillbaka till butiken där du köpte varan.
- Farligt avfall måste ha hela behållare, ska märkas med innehåll och får inte blandas.
- Företag som vill lämna farligt avfall måste först kontakta kommunen för avtal.

- **FTI - förpacknings och tidningsinsamlingen vid skolan**
- Dit hör mjölkpaket, flingpaket, plastburkar, sköljda konservburkar, rengjorda glasburkar, rena plastpåsar och glasflaskor.
- Fraktionerna heter "mjukplast", "hårdplast", "papper" och "kartong", "glas färgat" och "glas ofärgat" samt "förpackningar av metall".
- På FTI kan du också lämna wellpapp och tidningar samt rena aluminiumburkar och PET-flaskor som Ammarnäs IF kan panta.
- Du ska INTE lämna Soppåsen bland förpackningarna!
- OBS! Förpackningar som innehåller flera materialslag separeras om det är möjligt. Annars tillhör förpackningen det materialslag som den innehåller mest av.

- **Soppåsen ska till sopkärlet.**
- Hit hör blöjor, papperstussar och smutsiga plastpåsar och annat brännbart avfall.
- Kuvert ska alltid lämnas som brännbart avfall (sorteras ändå bort från papper).
- Absolut INTE till SOPPÅSEN: Plåt eller glas!

Sorterat avfall blandas inte i bilen som hämtar!

Källsorteringen är ett system i hela landet. Olika fraktioner åker till olika slutstationer. PET-flaskor blir jackor och dragkedjor, glas blir isoleringsmaterial och papper blir nya tidningar efter behandling.

Källsortering – Sparar pengar.

1990 deponerade vi 6000 ton avfall per år i kommunen och idag bara 50 ton. Varje deponerat ton kostar ca 465 kr bara i skatt!
De 650 ton som idag skickas till förbränning kostar totalt ca 2000 kr per ton.

Ekokommunen Sorsele

Vad gör man i en Eko-kommun? Vad innebär begreppet "Eko"? Vad blev resultatet av tjugo års ekoarbete? Vi frågar Erik Sundkvist från Miljöskolan som utvärderat frågan från perioden 2002-2010. Han sammanfattar:

"Inom frågor som ekologisk fiskevård, naturvårdande jordbruk, förvaltning av småviltjakten, avfall, återvinning och förnybar uppvärmning ligger kommunen mycket väl till nationellt. Skolan arbetar också till stor del aktivt och bra med natur, miljö och företagskontakter."

Har ekosatsningen inneburit några nya företag?

Många företag har startat/utvecklats inom "ekoområden" - som förädling av livsmedel, trävaror, biobränslen och hållbar turism.

Vad innebär begreppet "EKO"?

Ordet "Eko" står för att skapa en långsiktigt hållbar utveckling genom att kombinera ekologi med ekonomi. Det senare ordet handlar om hushållning med knappa resurser t ex pengar. Men knappa resurser kan också vara t.ex. naturresurser eller entreprenörer eller som jag lärde mig av en kille i en skolklass "tjejer och skotrar". Knappa resurser handlar om lokala förutsättningar.

Kan man skapa delaktighet i en lokal utveckling så kommer bygdens kunskap och engagemang till användning, det är viktigt.

Finns det några krav för att få kalla sig ekokommun?

Åtagandet som Ekokommun bygger på att så långt som möjligt arbeta enligt de 4 systemvillkoren:

1. Ämnen från jordskorpan får inte systematiskt öka i naturen

Med detta menas att ämnen som olja, fossilt kol och metaller inte får utvinnas snabbare än de nybildas eller ge upphov till föroreningar som naturen inte kan ta hand om. Vi måste använda förnybara råvaror i mycket högre grad och ha en fungerande återvinning.

Så om vi har en fungerande återvinning så behöver vi inte gräva upp lika mycket nya metaller till maskiner och apparater?

Just det.

2. Ämnen från samhällets produktion får inte systematiskt öka i naturen

Detta handlar om de ämnen som människan tillverkar och som kan vara direkt giftiga och/eller svåra för naturen att ta hand om och bryta ned. Hit hör PCB, DDT, freoner, flamskyddsmedel, antibakteriella medel och mycket annat som ofta kan spridas långt och t.ex. ge genetiska effekter och hormonstörningar. För att klara villkor 2 behöver industrin och vi konsumenter sluta använda vissa ämnen och produkter. Konkret handlar villkoret mycket om kunskap, inköp/upphandling och rätt hantering av farliga ämnen.

Frågan om freon i kylskåpen för några år sedan är en sådan fråga?

Just det. Nu har vi kylmedia som inte påverkar ozonlagret så mycket.

3. Det fysiska underlaget för naturens kretslopp och mångfald får inte utarmas

För att naturens kretslopp ska fungera krävs utrymme och att naturliga processer i mark och vatten inte störs allt för mycket. Även de mest naturliga ämnen kan annars bli till problem. Olika arter har alla sin funktion i näringskedjor.

Villkor 3 kan ibland kräva att områden måste skyddas helt, men det handlar ofta om andra åtgärder, t.ex. att jordbrukaren dikar sin mark på rätt sätt och att vägbyggare lägger vägtrummor så att fisken kan fortsätta att vandra naturligt i vattendragen samt att förnybara råvaror faktiskt nyttjas och inte slängs. Att låta jordbruksmarken växa igen är ungefär som att slänga en mat utan att äta den.

Det är också viktigt att komma ihåg att människan tillhör naturen. Även inom reservat måste ortsbor och besökare kunna leva och verka.

För vår del kan kraftverksdammar i Vindelälven vara oacceptabelt, medan vandringsleder i naturreservatet är OK?

Ja, och naturbeten på Vindelälvens stränder i Ammarnäs är till och med önskvärt för det öppna landskapet.

4. Effektiv och rättvis resurshushållning för att tillgodose mänskliga behov
20 % av jordens befolkning förbrukar cirka 80 % av resurserna och förnybara resurser nyttjas för dåligt. För att klara villkor 4 måste i grunden resurserna fördelas bättre och I-världen måste hushålla mycket mer; konkret i samband med alla inköp, genom bra byggande, energi- och transportlösningar, med återvinning och genom att i högre grad förädla och nyttja förnybara och lokala resurser.

Så genom att hugga och elda min egen skog så blir jag lokalt hållbar och tär inte på globala energiresurser?

Ja, och genom att ha god isolering i ditt hus så blir det ännu mera över åt andra. Till mänskliga behov i villkor 4 hör också viktiga "sociala" uppgifter; att arbeta för trivsel, hälsa, trygghet, framtidstro, demokrati, jämställdhet, integration etc. Barn och ungdomar ska prioriteras.

Både ekokommunkonceptet och Agenda 21, FN:s program för hållbar utveckling, talar mycket om vikten av att fördela resurser och ta ansvar för andra delar av världen. Ett gott exempel är kommunens mottagning av flyktingar och att man i insamlingarna till världens barn ligger i topp som Sveriges mest generösa kommun.

Så fyra systemvillkor och Agenda 21 är kraven på en ekokommun?

Det kan man säga.

Hur började ekokommunarbetet?

Sorsele började i slutet av 1980-talet ta de första stegen och i december 1990 beslutade Kommunfullmäktige (KF) att Sorsele skulle delta i Ekokommunprojektet, som en av då 12 kommuner i landet.

Arbetet under 90-talet handlade mycket om kunskapsspridning och diskussioner om vad var och en kunde och ville bidra med. Inom ramen för cirka 25

studiecirkel tog byar, företag och föreningar fram egna handlingsprogram, som sedan faktiskt till stor del genomförts lokalt.

Har du några exempel?

Man bildade Sorselebönderna som förädlar lokala livsmedel, fjärrvärmen byggdes ut, kommunen byggde ut återvinning och miljöstationer, man satsade på fiskevård och stöd till företagens miljöarbete samt många aktiviteter och projekt i skolorna. Skolaktiviteterna har dels handlat om att stärka kunskaperna om natur, kultur och miljö (kunskap, lokal identitet) och dels om att stimulera till praktiskt arbete i olika projekt (entreprenörsanda).

För ekokommunarbetet tilldelades Sorsele kommun och dess invånare 1996 andra pris i Kung Carl XVI Gustafs Miljötävling för alla landets kommuner.

Vilka nya områden ska in i arbetet?

Några viktiga frågor från ekoprogrammet där det finns mycket mer att göra är bl.a. samarbete med universitet och högskolor kring forskning och utbildning inom hållbar utveckling och att miljökrav ställs på ett bättre och mer kontinuerligt sätt vid upphandlingar. Hälsfrågorna behöver också uppmärksammas mer. Inom transportsektorn behöver samordnade transporter, ecodriving och tillgång på miljöanpassade fordon och bränslen förbättras. Information och uppföljning av ekoarbetet behöver också förbättras.

Ett bra ekoarbete är bra för plånboken – det är något att komma ihåg.

Du har också arbetat framåt med planen. Hur gick det?

Ett nytt program för Sorsele Ekokommun har tagits fram för perioden 2011-2015. Om du vill se detta förslag eller veta mer kan du kontakta kommunens växel, 0952-14000 eller besöka hemsidan www.sorsele.se

Vandringsturism i Vindelfjällen

– en del av den hållbara turismen i ekokommunen Sorsele.

Landsbygdsprojektet Vandringsturism i Vindelfjällen (ViV) ska ge möjligheter för nya turistiska paket längs Vindelvaggleden – leden som förbinder Ammarnäs och Kungsleden i Sverige med Krokstrand och Nordlandsleden i Norge.

Projektet ska resultera i att vi erbjuder leder, kojor och guider som ger trygg vandring, bekväm vila, förståelse för områdets kultur och massor av naturupplevelser.

I gengäld begär vi av gästerna att de ska vandra med ansvar – att följa områdets regler och att vara rädda om naturen och kulturen.

En grundförutsättning för arrangörer och återförsäljare av vandringsturism är att man ansluter sig till kommunens system för att minimera mängden avfall. Återvinning, sortering och sophämtning är grunden i all hållbar turism.

Denna skrift presenterar frågan om "miljö". Den är del 1 i en serie av häften som presenterar kvalitetens delar. Andra teman är "säkerhet", "bekvämlighet" och "vandra spårlöst".

För mera information om landsbygdsprojektet ViV:

Ingemar Johansson, 0952-14303, ingemar.johansson@sorsele.se

Urban Berglund, 0952-61100, tisdagar@bertejaure.se

För information om sophantering i Sorsele Kommun:

Gunnar Brännström, 0952-14000, gunnar.brannstrom@sorsele.se

För text och bild svarar Urban Berglund.

Landsbygdsprojektet Vandringsturism i Vindelfjällen finansieras av:

